

EVRENSEL TASARIMDA ÇOCUK, KENT VE MEKÂN ÜZERİNE...

Çocuklar, mekânlar ve mimarlık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar, hem akademik dünyada hem de toplumsal alanda giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, "Evrensel Tasarımda Çocuk, Kent ve Mekân" temasıyla 21-22 Kasım 2025 tarihinde Konya'da gerçekleştirilen 6. Ulusal Engellileştirilenler Sempozyumu, çocuklar, mekân, erişilebilirlik ve kapsayıcılık gibi konuları odağına alarak hem bilimsel hem de toplumsal sorunlara dikkat çeken önemli bir platform sağlamıştır.

Bu sempozyumun, hem akademik hem de kişisel gelişimim açısından ne denli önemli olduğunu, doğduğum kadim şehir Konya'ya bilimsel bir katkı sunmanın yanı sıra, içimde taşıdığım vefa duygusunu ifade etme fırsatı olarak değerlendiyorum. Konya, sadece çocukluğumun geçtiği sokaklar ve mahalleler ile değil, aynı zamanda mesleki bakış açılarımın şekillenmeye başladığı yer olarak hayatımda ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bunun yanı sıra, Selçuklu ve Osmanlı eserleriyle bezenmiş derin bir kültürel miras barındırması ve medeniyetler tarihine tanıklık eden kimliği sayesinde benim için çok daha anlamlı hale gelmiştir. Bu köklü tarihe sahip şehirde oluşturduğum mekân algısının, mesleki ilgi alanlarımı şekillendiren temel bir yapı taşı olduğuna inanıyorum.

Mevlana'nın şehri olarak bilinen bu kültürel ve tarihî zenginlikler, mekânsal tasarıma bakış açımı da derinden etkileyerek ona farklı bir boyut kazandırmıştır.

Araştırma konularımın oluşumunda, yaklaşık on yıllık bir süreç boyunca "Çocuklar, Mimarlık ve Mekânlar" üzerine odaklanan araştırmalar, edinilen bilgi ve deneyimler, geçmişe dayanan teorik ve uygulamalı yaklaşımlar önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçte sadece kuramsal değil, aynı zamanda uygulamalı çalışmaların ve yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK) ve diğer kurumlar aracılığıyla hayata geçirilen projelerin etkisi büyüktür. Buna ek olarak, kişisel deneyimlerin paylaşımı da sürecin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlamıştır. İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz Şehide Çocuk Sempozyumu, Çocuk Dostu Şehirler Çalıştayı, İstanbul 95 toplantıları ve Kent Sorunları ile Yerel Yönetimler Araştırma Merkezi (KEYEM) kapsamında çocuklarla düzenlenen atölye ve etkinlikler, bu yolculuğu şekillendiren önemli adımları temsil etmektedir. Son dönemde ise İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (İTÜ BMT KAUM), özellikle kadınlar ve kız çocuklarının yaşamlarına dokunabilecek fikirlerin geliştirilip

projelere dönüştürülmesi büyük bir heyecanla planlanmaktadır. Bu projelerin uygulanmasıyla birlikte, bireylere destek sağlanmasının yanı sıra daha kapsayıcı bir geleceğin inşası adına önemli adımlar atılması amaçlanmaktadır. Sempozyum aslında, tüm bu arka planın ortak bir platformda bir araya getirildiği bir etkileşim alanı oluşturmuştur. Gelecekte ise, yeni ve güncel konuların ele alınacağı benzer organizasyonların devam etmesi temennisiyle...

Bu süreçlerin her biri, İstanbul İli Kadıköy İlçesi genelinde çocuklarla gerçekleştirdiğim saha çalışmasını güçlendirmiş ve hazırladığım mimarlık doktora tezine dönüşen bilimsel sürecin önemli bir aşamasını teşkil etmiştir. Bu saha araştırması kapsamında, çocukların mekân algılarını ve çevrelerini nasıl yorumladıklarını hem sözel ifadeler hem de çizim temelli bilişsel harita oluşturma yöntemleriyle detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırmanın teorik çerçevesi ise, Kevin Lynch'in 1977 yılında yayımladığı ve UNESCO desteğiyle yürütülen "Growing Up in Cities" (Şehirlerde Büyümek) adlı çalışmasına dayanmakta olup; bu çalışma çocukların yaşadıkları çevre ile ilişkilerini incelemek ve bu etkileşimlerden doğan algıları anlamak amacıyla gerçekleştirilmiş önemli bir projedir. Teorik çerçevede incelenen önemli teorisyenler olan Ladd, Moore, Hart ve Matthews'in bilişsel haritaları anlama yöntemleri ve kategorilerine ilişkin yaklaşımları dikkate alınarak kapsam genişletilmiştir. Özellikle çocuklara yönelik tasarlanan ya da uygulanması hedeflenen her türlü süreçte, çocukların görüş ve önerilerinin mutlaka

dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Kevin Lynch (1977) bu kapsamda çocuklardan, çevrelerine dair sözlü ifadeler sunmalarını ve yaşadıkları mekânlarla ilişkili çizimler yapmalarını istemiştir. Çocukların mekân kullanım pratiklerini açıklamaları, oyun alanlarını tanımlamaları, karşılaştıkları tehlikeleri ve hayal kırıklıklarını paylaşmaları, huzurlu ve rahat hissettikleri yerleri belirtmeleri gibi bilgiler çalışmanın temel unsurlarını oluşturmuştur. Bunun yanı sıra, tercih ettikleri mekânları seçme nedenlerini ayrıntılı biçimde açıklamaları ve bir günlerini nasıl geçirdiklerine ilişkin anlatımları, araştırmanın yöntemsel çeşitliliğini ortaya koymuştur. Sözlü ifadelerin yanı sıra çocuklardan yaşadıkları çevreyi çizimlerle ifade etmelerinin talep edilmesi ise çalışmanın bilişsel haritaları analiz etme sürecine katkı sağlamıştır. Lynch'in bu yaklaşımları, çocukların mekânsal algılarının kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanımış ve onların çevreyle olan bağlarına dair derinlemesine bir perspektif sunmuştur.

Güncel literatür incelendiğinde ise, alana önemli katkılar sunan çok sayıda dikkate değer araştırmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. (Acer, 2011; Gür ve Zorlu, 2002; Gökmen, 2010; Gökmen ve Taşçı, 2016; Çakırer Özservet, 2015; Burkut ve Köseoğlu, 2022). Ayrıca, uluslararası düzeyde çocuk, mimarlık ve mekân arasındaki ilişki bağlamında "çocuk dostu" tasarım yaklaşımlarını ele alan literatür çalışmaları, bu alana yönelik önemli bir akademik katkı sunmaktadır. (Brown ve diğ. 2019; Cordero-Vinueza ve diğ. 2023; Liao & Furuya, 2023; Pia & Bezboruah,

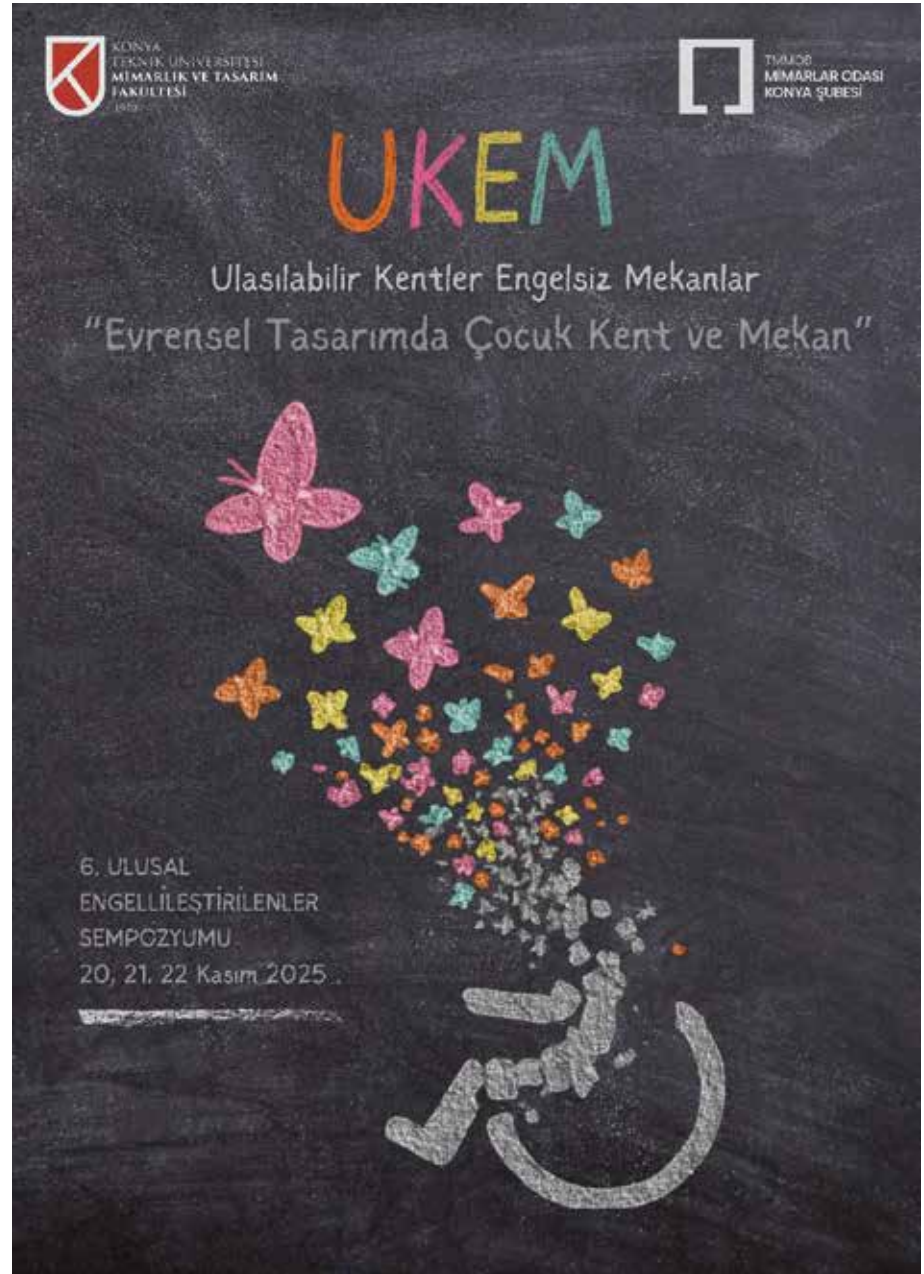
Şekil 1 Sempozyum'da kapsamında "Çocuk Dostu Şehirler" sunumu

malar, mesleki pratikler ve politikalar için referans niteliğinde bir zemin oluşturan önemli bir buluşma noktası olmuştur. Sempozyum sonrasında akşam yemeğinde, Konya Mimarlar Odası'nda düzenlenen ve akademik paylaşımların, fikir alışverişlerinin yanı sıra özel eğitim öğrencilerinin eserlerini seslendirdiği samimi ve kapsayıcı bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Son cümle olarak, bu anlamlı buluşmaya ev sahipliği yapan ve misafirperverliklerini esirgemeyen değerli Konya Teknik Üniversitesi öğretim üyeleri ve başta Konya Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Başkanı olmak üzere tüm Yönetim Kurulu Üyeleri ve çalışanlarına içtenlikle teşekkürlerim sunarım.

KAYNAKLAR

- o Acer, D. ve Gözen, G. (2013). Çocuk ve Mimarlık: Çocuklar için Mimari Tasarım Öğretim Programı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- o Burkut, E. B. (2022), Çocuklarda Mekânsal Okunabilirlik Parametrelerinin Biçimsel, Bilişsel ve Düzimsel Yönleri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Doktora Programı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- o Burkut, E. B., & Köseoğlu, E. (2022). Mimarlık Alanında Çocuklarla İlgili Yayınların Bibliyometrik Analizi ve Bibliyografik Haritaları. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 7(2), 511-527. <https://doi.org/10.30785/mbud.1099993>
- o Brown, C., de Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., & Williams, S. (2019). Child-Friendly Cities. *Cities & Health*, 3(1-2), 1-7.
- o Cordero-Vinueza, V. A., Niekerk, F. F., & van Dijk, T. T. (2023). Making Child-Friendly Cities: A Socio-Spatial Literature Review. *Cities*, 137, 104248.
- o Çakırer Özservet, Y. (2019). Çocukların Resimlerinden Sokak ve Mahalle İlişkilerini Tartışmak: Sütlüce ve Örnektepe Mahalleleri. *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(2), 516-542. <https://doi.org/10.14782/ipsus.623450>
- o Gür, Ş. Ö., ve Zorlu, T. (2002). Çocuk Mekânları. Yapı-Endüstri Merkezi. İstanbul
- o Gökmen, H. (2010). Mimarlık ve Çocuk Çalışmaları: Yapılı Çevre Eğitimi. *Mimarlık* 352, 76-79.
- o Gökmen, H., & Gülay Taşçı, B. (2016). Children's Views about Child Friendly City: A Case Study from Izmir. *Megaron*, 11(4), 469-482. <https://doi.org/10.5505/megaron.2016.20981>.
- o Kasmita, M., Niswaty, R., & Heri, R. N. (2024). Characteristics of Child-friendly Cities: A Bibliometric Study. *Sawwa: Jurnal Studi Gender*, 19(2), 281-304.
- o Lynch, K. (1977). *Growing up in cities: Studies of the Spatial Environment of Adolescence in Cracow, Melbourne, Mexico City, Salta, Toluca, and Wars-zawa*. Cambridge, MA: MIT press
- o Liao, Y., & Furuya, K. (2023). A Bibliometric

Analysis of Child-friendly Cities: a Cross-Database Analysis from 2000 to 2022. *Land*, 12(10), 1919.

- o Pia, N. A., & Bezboruah, K. (2025). Urban Design Strategies for Creating Child-friendly Neighborhoods: A Systematic Literature Review. *Cities*, 162, 105919.

- o Shu, H., & Zheng, G. (2025). Bibliometric Analysis of Research on Child-Friendly Cities from the Web of Science, 2004–2024. *Sustainability*, 17(2), 525.

- o Yang, M., Cho, T. Y., Liu, X., & Dai, Y. (2025). Research Status and Development Direction of Child-Friendly Cities: a Bibliometric Analysis Based on VOSviewer. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 24(1), 443-452.

- o <https://ukem.com.tr/>